

זכר רב

שורות זכרון על חכמי ישראל

רשמים ותיאורים, זכרונות וסיפורים
על תורתם, ועל עבודתם - של
חכמי ישראל המורמים מעם,
אשר זכרם לא יסוף מזרעם.
בחרוזים שזורים, במליצות
מוכתרים, ובפסוקים מפוארים.
למען נלך בעקבות האבות,
אשר שפתותיהם דובבות

מאת

ע"ה מאיר גבאי ס"ט
אייר ה'תשפ"א

הארות והערות יתקבלו בשמחה:
מאיר גבאי
רח' אריה בן אליעזר 49/40 ירושלים
054-3015397
מייל: MG3015@GMAIL.COM

עימוד וגרפיקה
052-7657995

הקדמה

אודה ה' בכל לבב בסוד ישרים ועדה על כל הטוב שגמלני וברוך אלוקים אשר לא הסיר תפילתי וחסדו מאתי.

מנהג יפה הנהיגונו בישיבה (כסא רחמים) תכב"ץ, שביום פטירת הצדיק ובפרט המאורות הגדולים ומייסד הישיבה זצ"ל, לעסוק אותו היום בתורתו. כל אחד מוצא בתורתו של הרב קשר לעניין בו הוא עוסק ולומד בו. אם זה בהלכות תערוכות, ברכות, שבת וכדו'. וכמ"ש (ירושלמי שקלים פ"ה ה"ה) דבריהם הם זכרונם (ועיין מגדולי ישראל ח"ד עמ' קצא).

וכמה הפליגו חז"ל במעלת סיפור שבחם של חכמי ישראל- על תולדותם ועל פריחתם. וכמובן ולא לפסוח על הקשיים שנתקלו בדרך, ומאורעות שעברו, וללמוד שגם המאורות הגדולים היו בבחינת והיה ראשיתך מצער, ואחריתך ישגה מאוד (איוב ח, ז). כי מי שטרם בע"ש, יאכל בשבת (ע"ז ג ע"א). עוד שמעתי בעניין סיפורי הצדיקים בשם ר' נחמן מברסלב, כי בנוהג שבעולם אנשים נרדמים עם סיפורי צדיקים. ואני אומר, מתעוררים עם סיפורי צדיקים.

מעלה יתרה יש בסיפור, לדעת איך קיים החכם מצוה וביאזה חכמה שכנתי ערמה- לידע כיצד להתגבר על הקושי שכרוך בה ודרך תחבולות נגד יצר-הרע. וכמו שסיפר הרב צמח מאזוז שליט"א על הגאון הגדול ר' כלפון משה הכהן זצ"ל שמנהג קבוע היה לו, לקרוא ק"ש שעל המיטה בעמידה. וכ"כ למה? מפני שחשש פן ירדם בעיצומה של ק"ש שעל המיטה.

חובה גדולה מוטלת עלינו לדייק באמיתות סיפורי הצדיקים. ומהטעם זה נמנע מרן הרב עובדיה ע"ה לשזור בחיבורו 'ענף עץ אבות' עמ"ס אבות סיפורי חסידים שלא עמד על אמיתותם, על אף שזיווגן עם דברי המשנה עלה יפה (כך העיד בספר 'רבנו'). ולכך נהג ר' כלפון משה הכהן זצ"ל בדרשותיו להביא רק סיפורים מהתלמוד, מספרים נאמנים, או מה ששמעה אזנו ממקור נאמן (מגדולי ישראל ח"א בהקדמה). והוא שלא כדרך המשל- שהוא פרי דמיונו של הכותב, וככלי ביד יוצר שבא כדי לסבר את האוזן ולהמתיק את המסר.

עם השנים נאספו במוחי זכרונות, הנהגות, ורשמים שהיו לי על חכמים. באשר קראתי ולמדתי, או שמעתי, ואף כאלה שראו עיני. ואשב בקדש ואכתוב הדברים שנשאתי

בלבי על החכם. על דרכו בתורה, ספריו, חיבוריו, מעשיו ופועלו, בחריזה ובמליצה.
למען יעמדו ימים רבים.

חכמי ישראל במשך כל הדורות הקרובים והרחוקים בכל מדינה ומדינה עיר ועיר,
כולם אהובים, כולם ברורים, כולם גיבורים, כולם קדושים, כולם יודעים את התורה.
אמנם אני בעניי את שהזדמן לידי כתבתי, ולכל זמן ועט'.

להוי יודע, כי הרבה מן הכתוב כאן שאבתי בששון מספר 'מגדולי ישראל' למרן ראש
השיבה רבנו מאיר מאזוז שליט"א. ישלח ה' דברו וירפאהו, ויזכה להוציא לאור את
כל כתבי ידו.

ה' שמעה תפילתי, ונזכה שזכות כל הצדיקים והחסידים אשר בגן עדן, יהיו מגן וצינה
עלינו לשמרנו בשכבנו ובקומנו ובלכתנו בדרך. ונזכה ללכת בדרך טובים, להדבק
בדרכיהם, ללמוד מעשיהם, ללכת בדרך אתם ובנתיבתם, ולהתאבק בעפר רגליהם.

ואחתום בתפילה, יהי רצון שלא תצא תקלה על-ידי, וחפץ ה' יצלח בידי. והדברים יהיו
לתועלת כל יהודי.

ע"ה מאיר גבאי ס"ט

ר' שמעון בר יוחאי

י"ח אייר ל"ג לעומר

טרם הגיע לגיל שלוש, ושערותיו החלו לגלוש. **ב**
עולה בשמחה ורון, אל הר מירון.
אל מעונתו, של 'תורתו אומנותו'. ממש כפשוטו.
מי שיכול לפטור את כל הדור, וכל טומאה לעדור?²
לכך תיקן את כל הדרכים, כי ישראל בני מלכים³.
רוח טהרה הערה, בזכות צער מערה,
שהיתה לו לדירה, וגדל כוחו בתורה. ובה עם בנו חנה, שלוש עשרה שנה.
וזכה לתרץ כל קושיא, בחכמה ובתושיה.
בני עליה הם מועטים⁴, מפני המלכות לא חתים⁵.
בקדושה ובטוהר, גילה לנו ספר הזוהר. והנחילו לנו
במורשת, הצדיק שבימיו לא נראתה הקשת⁶.
ובמינתו יצאה אש כעמוד, התנא שאמרותיו מפוזרים בתלמוד.
המהלך בדרך ומפסיק ממשנתו, בגלל כוחו של אילן ומראיתו, וי לנשמתו⁷.
שמו נזכר בפי כל זקנה, והעיקר הכונה⁸.
ביום ההילולא עולים ומתכנסים⁹ - אף יהודי שמהאי עלמא נשחק,
כי כדאי הוא לסמוך עליו בשעת הדחק¹⁰, גם לבן שמשלחן מלכים רחק.

1. רשב"י הוא היחיד שקיבל תואר זה. והוזכר בהלכה מי שתורתו אומנותו כרשב"י
וחבריו לא מפסיק מלימודו לתפילה (ש"ע או"ח סימן קו ס"ג). 2. שבת לד ע"ב.
3. שבת קיא ע"א. 4. סוכה מה ע"ב. 5. שבת לג ע"ב. 6. ירושלמי ברכות פ"ט, ה"ב.
7. ר' שמעון אומר: המהלך בדרך ושונה, ומפסיק ממשנתו ואומר: מה נאה
אילן זה, ומה נאה ניר זה, מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו (אבות פ"ג,
מ"ז). 8. ר' שמעון סובר דבר שאינו מתכוין מותר (ביצה כג ע"א). 9. עולו
ואתכנסו בהילולא דבר יוחאי (אדרא זוטא פרשת האזינו). 10. ברכות ט ע"א.

רש"י - ר' שלמה יצחקי

כ"ט תמוז ד'תתס"ה

ב לעדיו לא יזיו איש את ידו, בכל תלמודו. סלל דרך ישרה, ברורה ללא פשרה, כל תיבה במשקל במידה ובמשורה. קיבלנו מדורי דורות, כי לפירושו היו שלוש מהדורות. האחת ארוכה והשניה קצרה, ולנו האמצעית נותרה¹¹. פרשנ-דתא¹², בכל חומש קבוע הוא למטה. פירושו נתפס כחלק מצורה - של כל דף גמרא. את משנתו פורס על דפי הקונטרס¹³. ירא שמים, ישלים את המקרא פעמיים. ויוסיף את פירושו¹⁴, כי אין לך אלא חידושו. מעשה אבות, לותר על אבנים טובות¹⁵, סימן לבנים, יקרים מפנינים. ובגלל ויתור האב על שכרה - של עבודה זרה, זכה למנורה הטהורה, אבן יקרה. שעניי ישראל האיר, בפירושו

11. כ"כ בשם הגדולים. 12. כך מכונה, ע"ש שמפרש את התורה. 13. ה'תוספות' מכנים את פירוש רש"י - "הקונטרס". 14. וכמ"ש מרן בש"ע (סימן רפה ס"ב): יר"ש יקרא הפרשה תרגום, וגם פירוש רש"י. 15. מספרים כי פעם מצא אביו של רש"י - ר' יצחק מרגלית יקרה ונדירה. נודע למושל הדבר - כי ברשותו של ר' יצחק נמצאת אבן יקרה מאין כמותה, וחמד אותה ע"מ לעטר בה את עין-פסלו. וישלח אליו המושל משלחת שרים רבים ונכבדים ובפיהם הצעה מכובדת לרכישת המרגלית ממנו. כשנודע לר' יצחק את מטרת חפצו של המושל באבן - לשמש לעבודה זרה, סירב בתוקף. לחץ רב הופעל על ר' יצחק שיאות למכור להם את האבן, ואף הגדילו את התמורה בעבורה, אך ר' יצחק עוזנו בדעתו ולא שת לבו גם לזאת. לאחר הפצרות ואיומים, נאות ר' יצחק לבקשתם. אך הציב תנאי: שהוא בעצמו יוליך את האבן אל בית המושל. הזמין ר' יצחק מקום באוניה היוצאת למחוזו של המושל, ובהגיע היום ארז את האבן, עלה אל האוניה והפליג לדרכו. בדרך שאלו אחד הנוסעים למטרת הפלגתו, סיפר לו ר' יצחק על האבן שברשותו. הסתקרן אותו גוי לראות את האבן, הוציא ר' יצחק את

הבהיר. מלביש ב'אות', פלאי פלאות. יכול לכלול במילה, כמה תירוצים לשאלה, ואף לקושיות הבאות בחבילה.¹⁶ כש'לשון התלמוד קשה ומר, חוגר חרב ה'כלומר'¹⁷. ראשית ראשי, ואח"כ רש"י¹⁸. כי הוא הישר, וכל שיבוש ינשר. תחת גפנו¹⁹, בנה בניינו. ולא נמר טעמו, של פרי כרמו. וכל זמן שאדם ממשמש בו מוצא, פירושו כל קהל ועדה חוצה.

האבן ונתן לגוי לחזות ביופיה. התפעל הגוי מהאבן הטובה והתבונן בה בהנאה. וכשבא להחזירה לר' יצחק נתן ר' יצחק מכה לאבן במתכוון. ואז... עפה האבן הישר אל גלי הים הגועשים וצללה לעמקים. עשה עצמו ר' יצחק כנבהל, והחל לזעוק זעקות שבר ולבכות. בהגיעו אל המושל בוכה ועצב, הבין המושל כי בשגגה נפלה האבן, 'ניחמו' המושל ופטרו לשלום. שמח ר' יצחק שמחה גדולה שלבסוף לא נלקחה האבן לשמש לעבודה זרה. משמים התגלו לר' יצחק ובישרוהו כי בעקבות מעשהו הנועז- לותר על האבן היקרה, יזכה לבן שיאיר את ישראל.¹⁶ כך הובא בספר מגדולי ישראל ח"א בשם החיד"א (שם הגדולים).¹⁷ כלל הוא בידנו כ"מ שכותב רש"י 'כלומר' יש בעיה בלשון ובא לפרשה. ומרגלא בפומייהו דרבנן: 'כלומר - כולו מר'.¹⁸ שמעתי, שהיו קהילות בחו"ל שבעת לימוד הגמרא, היו מכסים את פירוש רש"י על הדף. והיו לומדים תחילה את פשט הגמרא היטב, ומתאמצים לפרש את הגמרא אליבא דאמת. ולאחמ"כ היו מסירים את המסוה, ולומדים את פרש"י, ומגלים אם אכן כיוונו לאמת. והיו רגילים לומר: קודם ראשי, ואח"כ רש"י.¹⁹ כידוע לרש"י היו כרמים והיה בוצר מהם ענבים וסוחט ומכין יין.

הרמב"ם

כ' טבת ד'תתקס"ה

ה עולם עומד על שלושה דברים²⁰, והוא ראש המדברים²¹.
בלב ים דרך אוניות, ושם צלל בפירוש המשניות²².
את חוקי האלוקים ותורותיו החל לטוות, בחיבורו ספר המצוות²³.
בכח גדול וביד חזקה²⁴, ומשנתו דקה מן הדקה.
מורה נבוכים²⁵ בדרך, ולתבונתו אין ערך.
תורתו מעט מחזיק את המרובה²⁶, והוא נר המערבי שלא יכבה.
מכוון לדרך האמצע²⁷, והוא רופא²⁸ והוא מרפא לכל פצע.
דברותיו 'הצילו העדה', מגזרת שמד ואבידה²⁹.
אשטח כמה הגיגים מתורתו -
מזוזה לדעתו, רק אם לפתחו עומדת דלתו³⁰.
עוד כתב כי לנטילה, יקדים ברכה תחילה³¹.
ומשום 'הכון' נטילה, יקדים לתפילה³².

20. פי' מנהיגים (עיין רש"י דברים לא, ז). והם שלושת קני המנורה - עמודי ההוראה - הר"ף, הרא"ש והרמב"ם. 21. רמב"ם ר"ת ראש מדברים בכל מקום. 22. בדרכו באוניה חיבר פירוש על המשניות. 23. בחיבור זה מנה הרמב"ם את תרי"ג המצוות וביארם. 24. הוא חיבורו "משנה תורה" ונקרא גם בשם "יד חזקה" לפי שמחולק לארבעה עשר חלקים (כמנין יד). 25. הוא חיבורו בענייני אמונה ודרך ה'. 26. כל מילה במידה, במשקל ובמסורה. 27. כ"כ בהלכות דעות (פ"א ה"ד). 28. הרמב"ם היה מפורסם כרופא. רמב"ם ר"ת רופא מפורסם בארץ מצרים (מגדולי ישראל ח"א). 29. הרמב"ם שלח איגרת חיזוק ליהודי תימן לבל ימירו דתם, ובכך מנע אותם מרדת שחת. 30. כ"כ בהלכות תפילין מזוזה וס"ת (פ"ו ה"א) וז"ל: עשרה תנאים יש בבית ואח"כ יתחייב הדר בו לעשות מזוזה. ואם חסר תנאי אחד מהם, פטור מהמזוזה. ואלו הן וכו' ויהיו לו דלתות. עכ"ל. 31. רבנו מנוח בפירוש דברי הרמב"ם (הלכות ברכות פ"ו ה"א). והטעם, דהא קי"ל: כל המצוות - מברך עליהן ועובר לעשייתן (פסחים ז ע"ב). 32. ולדעתו מעכב התפילה. כ"כ בפ"ד מהלכות תפילה (ה"א-ב). ועיין ש"ע (או"ח סימן רלג ס"ב).

לשיטתו אין בישול אחר בישול בלח³³,
 ומודים החולקים שאם התבשל כבר, נסלח³⁴.
 עוד לשיטתו, אזלינן בתר דעתו³⁵.
 עוד מחדש, על יין מבושל אין לקדש³⁶.
 עת רצון היא עת האכילה, להקדים לברך תחילה³⁷.
 הנשר הגדול³⁸ נקרא שמו, וטעמו ונימוקו עמו.
 מי כחכם ומי יודע פשר, אם תגביה כנשר - הגדול
 מאחיו, ומלכים ורוזנים היו מארחיו.

33. כ"מ ממ"ש בהלכות שבת (פ"ט ה"ג). 34. כתב בחזון עובדיה (ח"ד עמ' תכב): אע"פ שהלכה רווחת דנקטינן כמרן (סי' שיח ס"ד) שיש בישול אחר בישול בלח, מ"מ מי שעבר והניח תבשיל של מרק שנצטנן על פלטה חשמלית וחימומו חום שהיד סולדת בו. בזיעבד אין התבשיל נאסר משום מעשה שבת, שכיון שהדבר שנוי במחלוקת הפוסקים ספקא דרבנן לקולא. 35. פ"ח מהלכות ברכות ה"א כתב: לקח כוס של שכר בידו, והתחיל הברכה ע"מ לומר שהכל, וטעה ואמר בפה"ג אן מחזירין אותו וכו' מפני שבשעה שהזכיר השם והמלכות שהן עיקר הברכה, לא נתכוון אלא לברכה הראויה לאותו המין. והואיל ולא היה בעיקר הברכה טעות, אע"פ שטעה בסופה יצא ואין מחזירין אותו. עכ"ל. ומרן הש"ע סתם כוותיה (או"ח סימן רט סעיף א). 36. הלכות שבת (פרק כט ה"ד). והטעם, מפני שאין מקדשין אלא על היין הראוי לנסך ע"ג המזבח. 37. לגבי קדימה בברכות כתב ואי זה מין שירצה להקדים מקדים וכו' והביאו מרן בש"ע (סימן ריא ס"ב). אמנם בס"א פסק כהרא"ש. וכתב הט"ז (סק"א), כיון שאין לפנינו הכרע הלכתא כמאן, יעשה מה שירצה בהקדמה, אם ירצה מין שבעה או חביב. וגם בחביב, אם תמיד חביב עליו אף שעתה לא, כהרא"ש. או שחביב עכשיו, אע"פ שתמיד לא, כהרמב"ם. עיין כס"מ. 38. כך כונה הרמב"ם. 39. הוא חיבורו על מה שאמר והשיב לו המלאך המגיד שהיה מתגלה אליו בקביעות. 40. שלחן ערוך. 41. הוא ה'בית יוסף' בו הביא מקור ההלכה החל מהגמרא וראשונים ונושאי

ר' יוסף קארו - מרן

י"ג ניסן ה'של"ה

מ'
גיד מישרים³⁹, ושולחנ⁴⁰ סמוך לארבעה טורים. את כל אשר עשה יחקור, ולכל דין ימצא מקור. דרך הפסיקה חושף, ופוסקים ראשונים אוסף, ולאמיתה של הלכה כוסף. ביתו⁴¹ בית ועד לחכמים, להראות הת'מים, את יופיה, והמלאכה היתה דיה. והוא נבחר משלושה קני מנורה⁴², יפה דן יפה הורה, בשפה ברורה. שולחנו, מצא חינו, בעיני אלוקים ואדם, ושפתותיו דובכות כי לא נדם. ובחיבורו 'כסף משנה'⁴³, בדברי המלך דן ועונה. שמעו נא המורים, כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים. חכמי ישראל פה אחד את משנתם פרסו, כל אשר יאמר לכם יוסף תעשו⁴⁴. וארעא ישראל הוא אתריה⁴⁵, ואין מי שנגדו מורה.

ונותן עד שמברר סולת נקיה-הלכה ברורה. 42. היו שלושה רבנים שהיו ראויים לחבר את השלחן-ערוך ר' יוסף טאיטצ'ק, ר' יוסף בן-לב ומרן ר' יוסף קארו. ורבינו יוסף קארו נבחר מבניהם עקב ענוה יתירה שהיתה בו. 43. הוא חיבור על משנה תורה להרמב"ם. 44. קיימו וקיבלו כל עם ישראל את פסקיו. ואמרו כי מרן ר"ת ממאתיים רבנים נסמך. 45. מרן ר' יוסף קארו נקרא רב של ארץ ישראל. וגם כאלו שנהגו בקהילותיהם בחו"ל דברים שונים מפסקיו, בהגיעם ארצה קיבלו עליהם הוראות מרן.

רבי שמואל אידלש הלוי - מהרש"א זצ"ל

ה' כסליו ה'שצב

ש קד בעיון לימוד התורה, באהבה שמקלקלת את השורה, הררים התלויים בשערה⁴⁶. מסקל כל קושיא, בחכמה בתבונה ובתושיה. רוכב אתרי ריכשי⁴⁷, אליו יביאון כל הדבר הקשה. בפי כל נישא שמו, וטעמו ונימוקו עמו, באגדה דורש טוב לעמו, הוא יתן מעדני מלך ושמנה לחמו. עמוק עמוק מי ימצאנו, ואנחנו קמנו, והיה זה בעוכרינו, על אלה חשכו עינינו. על כך החכם⁴⁸ ככרוכיא צווח, מאז שלימוד המהרש"א נזנח. לימוד הפשט רחק מאתנו, אוי נא לנו כי חטאנו. ועל אלה יכאבו הלבבות, כי שמועה שמענו מהאבות⁴⁹, כי לו ספר שאלות ותשובות. ובעונינו נעלם מעינינו.

46. מספרים, שבעת לימודו היה קושר המהרש"א שערותיו (שהיו ארוכות כידוע) לתקרה לבל ירדם ויפסיק מלימודו. 47. חיבורו הן בהלכה והן באגדה. 48. הלא הוא- החזון איש שכ"כ באגרותיו. 49. החיד"א בשם הגדולים.

ר' יוסף חיים - הבן איש חי זצ"ל

יג אלול ה'תרס"ט

יעלו את יוסף מן הבור⁵⁰, כי עת לשמור ולא עת לקבור, ויצבור - יוסף בר כחול הים עד כי חדל לספור, לא עת לקרוע אלא עת לתפור. ואמרתם כה לחי, כי עוד יוסף חי⁵¹.

הטוה דרך יסוד, בפשט ובסוד.

בן איש חיל⁵² רב פעלים⁵³ ובעל מידות, ועם זאת הביע

חידות - מה שבידו אינה, ונאספו לאמרי בינה⁵⁴.

מטעים במילים, מסרים נעלים.

ותלבש ה'סתר מלכות, והוא בעל זכות, וישם כתר מלכות⁵⁵.

ספריו מתובלים, במעשיות ומשלים, למען לא נהיה לעם אחר משולים.

קולו חוצב להבות, הנהגותיו חודרים ללבבות.

מוסרו נוקב באופן עדין, 'מאחר שעושה למה אינו עושה כדין'⁵⁶.

מאיר את התלמוד באור יקר, כולו אמרות טהורות.

בחיבורו הנודע, בן-יהודע⁵⁷.

לימודו תורה לשמה⁵⁸, מתוך שלא לשמו בא לשמה,

50. מספרים כי שהיה ילד נפל לתוך בור והיה כפסע בינו לבין המוות ובנס ניצל.
51. ספר הלכות שחיבר לפי סדר פרשות השבוע. 52. ספר דרושים על התורה.
53. תשובות בהלכה בארבעה חלקי הש"ע. 54. ספר חידות המחולק לחידות במילי דעלמא ולחידות בדברי תורה ובתוכם גם חידות ע"פ הסוד בשם עושה פלא. 55. חיבורו בענייני הסוד (עיין מגדולי ישראל ח"ב עמ' ג). 56. לעניין נטילת ידים כתב רבנו (בא"ח ש"א פרשת שמיני ה"א): ואותם אנשים בורים שנוטלין ואין נוטלים כראוי עונשם יותר מרובה מאותם שאינם נוטלין כלל וכו'. ריב לה' עמהם מאחר דנוטלין למה אין נוטלין כראוי?... 57. בן יהודע הוא חיבורו של ר' יוסף חיים על אגדות הש"ס ובו פירושים מתוקים וערבים. 58. הוא חיבור שאלות ותשובות בהלכה. והוא חתום תחת השם 'חזקאל כחלי ואינו אלא ר' יוסף חיים בעצמו שכיסה שמו (מגדולי ישראל ח"ב עמ' ג).

בנפש רוח ונשמה, בתורתו מעניק חמה.
איש האשכולות, חיבר ותיקן תפילות.
לשון חכמים⁵⁹ מרפא, ומי שם פה.
לדעת דבר ה' זו הלכה אנוכי מבקש את אחי, ויכתוב בספר בן איש חי⁶⁰.
חיבוריו ספונים ביראת שמים, ותבוא בקרבו כמים⁶¹.
חיבר מזמורים ושירים, על קדושים בפי ישירים⁶².
לאריכות לא נצרכא⁶³, ומה שהותרנו יהיה לברכה⁶⁴.
פתח לנו שערי חיים, בזכות רבנו יוסף חיים, כי מוצאו מצא חיים.

59. לשון חכמים הוא קובץ תפילות שחיבר. 60. הוא ספר הלכות פסוקות מסודר לפי פרשות השבוע לשנתיים. והוא אולי ספרו המפורסם ביותר. 61. לגבי אדם שאכל סעודה ולא שתה מים והיה תאב לשתות הביא דעת המרדכי (הובא בב"י או"ח סו"ס קצז) שברכתו היא רק מדרבנן ולא מדאורייתא. וחשש לדעה זו וכתב: ישתדל בכל כוחו להמציא מים. ולהמתין עד שיביאו לו מים וישתה כדי שיברך ברכת המזון מן התורה. ואם לא, נמצא חייב ברכת-המזון מדרבנן (בא"ח ש"א פרשת חוקת ה"ח). ואע"פ שמרן בב"י דחה דעה זו ופסק בש"ע לא כוותיה, רבנו יוסף חיים החמיר וחשש לה (ועיין הליכות עולם ח"ב פרשת חקת ס"ד). 62. השיר המפורסם 'ואמרתם כה לחי רבי שמעון בר יוחאי' הנקרא בפי רבבות בל"ג לעומר, כתבו רבנו. 63. בשבחו ועל חיבוריו להאר"י הייתי צריך, אך הזמן יכלה והמה לא יכלו. 64. לעניין אם אכל והקיא כתב רבנו (בא"ח ש"א פרשת חוקת ה"ג): אם מסופק אם נשאר במעיו כזית ממה שאכל, הרי זה נכנס בבית הספק. ולא יברך ברכת-המזון אלא עד שיאכל עוד אם אפשר לו לאכול, ואם לא אפשר לו, ישמע ברכה מאחרים ויתכוון לצאת י"ח. ואם גם זה לא אפשר, יברך ברכת-המזון בלי שם ומלכות ורק יהרהר שם ומלכות בלבו ולא יוציא מפיו. וכו'. עכ"ל. כלומר, גם אם לא הותר במעיו כזית לברכה, מציע רבנו כמה אופנים לברך. והפתרון הזה - להרהר שם ומלכות בלבו, הזכירו רבנו בכ"מ.

ר' ישראל מאיר הכהן - החפץ חיים זצ"ל

כ"ד אלול ה'תרצ"ג

מ שנתו זכה וברה⁶⁵,
שומר פיו ולשונו⁶⁶, והיא ראשית אונו⁶⁷.
ויצא הראשון, והוא שמירת הלשון -
לו משפט הבכורה, כי היא קדמה לתורה⁶⁸.
סור מרע ואח"כ עשה טוב - היא התורה.
מחוץ למחנה מושבו, ואל תהדר בריבו.
בנועם מילים, אך לא בשיחת ק'לים⁶⁹.
מקור ועיון, בשער הציון⁷⁰.
ובביאור לן בעמקה של הלכה⁷¹,
בהלכותיו מקבץ נדחי ישראל⁷², 'אם כסף תלוה⁷³ לכל שואל.
לעשות לו שם עולם⁷⁴, כי אם עשות משפט ואהבת חסד⁷⁵ לכולם.

65. משנה ברורה הוא חיבורו המפורסם בהלכה על סדר הש"ע או"ח. 66. לאחר שהחפץ-חיים הוציא את ספרו לאור, ניגש אליו אדם והתלונן: מעתה לא נוכל לדבר דבר, כי בכל משפט יתכנו כמה איסורים. ענה לו החפץ חיים: אדרבה, עד עכשיו לא יכלנו לדבר כי לא ידענו מה מותר, יתכן בכל דיבור דבר-איסור. ומעכשיו נוכל לדבר שנדע מה מותר לדבר... 67. החיבור הראשון שחיבר הוא שמירת הלשון-הלכות לשון-הרע ורכילות. 68. דרך ארץ קדמה לתורה. 69. מספרים כי החפץ חיים לא היה סגור ומסוגר בתוך ארבע אמותיו שתקן ומנותק מהבריות. אלא היה נעים שיחה שואל ומתעניין בבריות. ובכל זאת היה מקפיד ונזהר על שמירת לשונו. 70. הוא חיבורו שכתב לצד המשנה ברורה ובו מקורות הדברים והערות קצרות. 71. ביאור הלכה הוא חיבור שנכתב לצד המשנה ברורה ובו דן בעומק הדברים שהובאו במשנה ברורה. 72. חיבור בעניין מהגרים 73. הרחיב בהלכות מצות הלואה בין לעני ובין לעשיר (בספרו אהבת חסד). 74. הוא חיבורו בענייני השבת, החזקת תורה ועוד. 75. הוא חיבורו בענייני חסד-מצות הלואה, שכר שכיר, מצות מעשר, הכנסת אורחים וביקור חולים. והכל בשפה ברורה והרחבה כדי ה' הטובה עליו.

הרב מצליח מאזוז זצ"ל הי"ד

כא טבת התשל"א

המבדיל בין קודש לחול⁷⁶, כי מי על כבודו ימחול.
עיון עמוק עמוק מי ימצאנו, ואיננו.
ופרשו השמלה, להבין כל מילה⁷⁷ -
ברש"י ובתוספות, חזקו ידים רפות, ובפי כל חכם
שאיפות, ללמוד אף הלכות גיטין וטריפות⁷⁸.
הוי מחשב שכרה, והיכא דעייל ירקא ליעול בשרא⁷⁹.
לדאבוננו, איבד ראשית אוננו⁸⁰, תיקן תיקונו⁸¹, שפה נקיה רגל על לשונו⁸².
כובש את יצרו, כאברהם בדורו⁸³.
יחיד מול רבים⁸⁴, את האהבה מים לא מכבים.

76. הקפיד מאוד להפריד בין לימודי חול ללימודי קודש. וביאר, על אף שלימודי חול מותרים ולעיתים נצרכים, אך אין לערבם בלימוד הקודש. ורמז את זה בפסוק: 'לא תבשל גדי בחלב אמו'. ששניהם (בשר וחלב) בנפרד מותרים, אך ביחד אסורים. ובפרט כשהילד קטן - גדי בחלב אמו. אלא בזמן זה צריך להלעיטו בתורה. (מגדולי ישראל ח"ד עמ' שמו). 77. עד שהוציאו מקרוב את חיבורו שו"ת איש מצליח במהדורא מיוחדת עם פירוש (ונקרא בשם 'שיח אלעזר').
78. הוא היה אומר תלמיד חכם צריך שידע כל עניין בתורה ואף הלכות גיטין וטריפות.
79. שבת קמ ע"ב. הרגיל את בניו לא ללמוד מדרשים ואגדות בזמן שאפשר ללמוד בגמרא ובהלכה בעיון. 80. שבע שנים היה רבנו חשוך ילדים עד שנולד לו בנו בכורו צמח ברכה יהודה שנפטר בגיל שבע ממחלה ל"א (פורים ה'תש"ה). 81. הקפיד להכין הפרשה היטב מתוך התיקון סופרים. ואף לימד את התלמידים להכין הפרשה ממנו. 82. היה נזהר לדבר בלשון נקיה כמ"ש הגמ' (פסחים ג ע"א) לעולם יספר אדם בלשון נקיה. לכך הקפיד לומר: 'לסובב את הכפתור' במקום 'לכבות את האור' וכדו'. 83. אברהם נקרא אברהם העברי ולמה? כל העולם מעבר אחד והוא מעבר השני. היו לרבנו מתנגדים רבים הן מחמת קנאה והן מחמת חילוקי דעות. (מגדולי ישראל ח"ד עמ' רצ). 84. גם כשכל בני עירו היו מחנכים את בניהם בדרך חופשית יותר וביד רפה, עמד איתן בחינוך בניו בדרך האמיתית ללא פשרות.

הרב מצליח מאזוז זצ"ל הי"ד

מטיילים בים המלבי"ם⁸⁵.

חכם עיניו בראשו ולא מסתכן⁸⁶, כל זמן שהנר דולק (אי) אפשר לתקן⁸⁷.
איך יתן שנת לעיניו ולעפעפיו תנומה, ותשובתו טרם סתומה וחתומה.
מעט ש'נות⁸⁸ מעט תנומות⁸⁹, והנסתרות לידע תעלומות.
נאמר אף אנו בדור אחר- ימח שמו, של שופך דמו.

85. כשרצו בניו 'להשתחרר' קימעא ולהרגיש חופשה, היו לומדים את פירוש המלבי"ם ומתענגים על ה'. 86. כשהיה משכים בבוקר לתפילה וכן כשהיה משכים לסליחות היה מקפיד לשתות טרם צאתו חצי כוס מים שהוא מועיל נגד הצטננות. שהרי הכל בידי שמים חוץ מצנים פחים (ע"ז ג ע"ב) וסימנך חכ"ם (חצי כוס מים). וכן רמוז בו שמו כדיר מצליח חיים (ר"ת חכם). 87. בליל שבת היה חפץ לישב וללמוד. אולם כיצד ילמד לאור הנר, הרי אסרו חז"ל בגזרה שמא יטה. לכך נעזר ברעייתו הרבנית שהייתה יושבת לידו ומשמרתו כל עת לימודו לבל יטה. 88. הלך לבית עולמו בקיצור שנים כשהוא בשיא כחו וגבורתו. 89. היה ממעט בשינה. לומד עד שתחטפנו שינה, ומשכים להתפלל בהנף החמה.

הרב יוסף משאש זצ"ל

ב' שבט ה'תשל"ד

ושא דברים, והם כמים קרים⁹⁰, לנפש עייפה, ועלים לתרופה. מנהיג במושכות לשונו⁹¹, גם מורד בקונו. נתעלסה בכתבים, וע"י צדקה ומעשים טובים⁹², מתיר איסורים באוצר המכתבים⁹³. הן עוד היו"ם⁹⁴ גדול ועת האסף המקנה, כי לכל דורש פונה ועונה.

90. הוא ספר תשובות בהלכות על חלק חושן משפט שחיבר. 91. כשהיה בחור צעיר היה צריך ללכת לעיר אחרת במרוקו, במרחק של שעתיים וחצי הליכה. בדרך ראה ערבי מכובד וגדול בגופו ובממונו שהלך גם באותה הדרך. קרא לו הערבי, ושאל אותו: לאן אתה הולך? והתברר ששניהם הולכים לאותו מקום. אמר לו ר' יוסף, שנינו הולכים לאותו מקום זו לא חכמה גדולה. תמה הערבי וכי מה אתה רוצה שאעשה? ענה לו ר' יוסף: או שאתה מרים אותי או שאני מרים אותך. התרגז הערבי וצעק עליו: אתה יהודי חצוף בלי בושתי פנים וכי אתה יכול להרים אותי אלא אתה מתכוון שאני ארים אותך. אמר לו ר' יוסף: אל יחר אפך! תרגע אסביר לך ותבין. נתן לו הערבי הזדמנות לדבר. כשרבי יוסף היה מדבר גם האבנים היו שותקות שמים וארץ היו עומדים הוצק חן בשפתותיו. וכך פתח ר' יוסף פיו בחכמה ספר מעשיות תיבל במשלים והוסיף ידיעות תוך כדי הליכה. שקע הגוי במתיקות הדברים. לפתע ראה שהגיעו לעיר- מחוז חפצם ולא הרגישו בדרך. התפעל הגוי ואמר: הנה הגענו! אמר לו ר' יוסף אתה רואה הרמתי אותך או לא? עמד הערבי ואמר מעולם לא חשבתי לפגוש אדם צעיר שהחכים אותי כ"כ. ר' יוסף נשא אותו בדבריו ממש קנה אותו בהגבהה. (קנין תורה לראש"ל הגר"ש עמאר שליט"א). 92. נשאל הרב (אוצר המכתבים ח"ג אלף תתטו ס"ג) אדם שמתארחים אצלו ידידים מנומסים אך אינם שומרים תורה ומצוות ומאכילים על שולחנו ומגיש להם האם מותר הדבר שהרי כתב הש"ע (או"ח סימן קסט סעיף ב) לא יתן לאכול אלא למי שידוע בו שיברך. והשיב להיתר כיון שהיא חומרא ולא מן הדין שלא כתב הש"ע לשון אסור לכך מותר מטעם צדקה (כמ"ש הרמ"א במקום) ומטעם הכנסת אורחים וגדול השלום. ע"ש. ועיין לדברי מרן רה"י רבנו מאיר מאזוז שליט"א שם (משנ"ב בהוצאת איש מצליח). 93. בו נאספו מכתבים רבים שהשיב לשואליו בשלל נושאים הלכה, אגדה, מקרא, מדרשים, ענייני דעלמא ועוד. 94. כך היה חותם והוא ר"ת של שמו.

משיב דברים נכוחים, בשו"ת מים חיים⁹⁵.
כחא דהיתירא, להשתמש לאורה⁹⁶.
אין הדלקה עושה, הנחה עושה מצוה⁹⁷, ומצודתו פרוסה.
מוטב שיהיו אך שוגגין ואל יהיו מזידין, וקיימו
וקיבלו באהבה הטעונים חבילי ט'רדין.
נר מצוה⁹⁸ ותורה אור, ובמקום ענוה לא ימצא שאור.
צר צורה⁹⁹, והוא כלי נאה לתורה.
ובידו לב מלכים ורוזנים¹⁰⁰, והוא תל שכולם אליו פונים,
כי טובה חכמה מפנינים, ולו הדרת פנים¹⁰¹.
יוסף הוא המושל, חכמה ומוסר לכל כושל
ולא יכול יוסף להס'תפק¹⁰², וקולו עוד דופק-
ומושך הלבבות בנחלת אבות¹⁰³
לא ברעש ה' לא באש ה' קול דממה¹⁰⁴ - פי צדיק יהגה חכמה.

95. תשובות בהלכה בארבעת חלקי הש"ע. ספר מכובד על שולחן ההלכה. 96. ר' יוסף הקל בשימוש בחשמל ביו"ט (ועיין מאור ישראל ביצה לג ע"א). 97. כי לדעתו הדלקה לא עושה כלום ולא אסורה. והלך בשיטת הנחה- להניח ולהרפות מאנשים, כי היא עושה מצוה. 98. הוא חיבורו על חנוכה והשבת ובו תשובות בהלכה שירות וזמירות ודרשות והכל מתובל במשלים מתוקים ושזור בחרוזים ובלשונו המליצית. 99. ר' יוסף התברך בכישרון ציור בהם והשתמש בו לעטר את ספריו באומנות. וכשהיה עוצר לפוש מיגיעת הלימוד, היה מצייר (כך העיד ר' יוסף בעצמו). 100. קיבל אות הוקרה ממלך מרוקו. 101. פעם פגש נהג-מונית ערבי את הגר"ש עמאר שליט"א בכניסתו לרבנות חיפה ושאלו מי הוא זה איש יפה התואר הזה שנמצא במקום הזה? וסיפר כי פעם הזמין ר' יוסף מונית להביאו אל ביתו ויבוא הוא. עלה ר' יוסף אל רכבו ויסע האיש הלך ונסוע סחור סחור כי התפעל מהדרת פני רבנו ולא רצה להיפרד ממנו. עד שגער בו ר' יוסף: למה תעכבני? 102. חיבורים רבים חיבר בהלכה באגדה ועוד. 103. נחלת אבות הוא חיבור על מסכת אבות בעל שמונה כרכים ובו דרשות שדרש הרב זצ"ל על מסכת אבות מלאות בביאורים, חידושים, משלים, מדרשים ואגדות על מסכת אבות. 104. ר' יוסף משאש ע"ה דרכו בתפילה בתורה ובמידות היתה בשלוח ונחת ולא בקול צעקה גדולה. מלכותיות ואצילות. (כך מעיד תלמידו יד-ימינו הראש"ל רבנו שלמה משה עמאר שליט"א).

ר' ישראל אבוחצירא-הבבא סאלי זצ"ל

ד' שבט ה'תשד"ם

חידה בת גלים¹⁰⁵, זכתה לגדולים, הב ליה
ידיה וקם מכסא הגלגלים¹⁰⁶.
לעושה נפלאות¹⁰⁷, לעם עמוסי תלאות.
הם מגישים אליה והיא מוצקת¹⁰⁸, ותער כדה אל השוקת.
ומפליא לעשות, ובצלו טוב לחסות.
וישק את בני ישראל, בגדול החל וכילה בעולל.
גדולה לגימה, משמשים בערבוביא קדושה וחכמה.
מתקן נפשות רבות¹⁰⁹, כי עזה כמוות אהבה אל

105. 'חידה בת גלים הוא שיר שחיבר ר' ישראל אבוחצירא זצ"ל. והוא מדבר על כנסת ישראל. 106. סיפורי נסים רבים מסתובבים על אנשים שהיו מרותקים לכסא גלגלים, ולא יכלו ללכת על רגליהם כלל. ובאו להתברך אצל הבבא סאלי ע"ה, והוא פקד עליהם לקום, ואכן הם הצליחו לקום. 107. לעושה נפלאות לבדו (מתוך שירו אשמח בך) 108. כשהיו באים אליו רבים, היה לוקח בקבוק ערק ומכסה אותו, ומוזג לאנשים. ונעשה נס שהבקבוק לא היה נגמר. והיה אומר שאין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין (תענית ח ע"ב). 109. מספרים כי פעם ניגש הבבא סאלי לשמשו וביקשו שילך לקנות עבורו אבטיח אך לא מכאן אלא מעזה תוך שהוא מציין כתובת מדוייקת וחנות מסויימת אולם אל תקח מן הבא בידך אלא מן העליון ביותר בזוכן אל תפל דבר מכל אשר דיברתי. עשה השמש כדבר הרב ולאחר זמן מה שב עם האבטיח. התבונן בו ר' ישראל ואמר לא זה האבטיח שרציתי. קום ונצא יחדו לעזה. נסעו יחד הבבא סאלי ומשמשו אל דוכן האבטיח. הגיש השמש אל ר' ישראל את האבטיחים לפניו כבני מרון. לא אבה ר' ישראל שמוע אל המוכר שאמר וחזר ואמר כי כולם מתוקים ומשובחים עד שבא לידו אבטיח שלא נראה טוב מראה וברו מגלה על תוכו. דווקא בו נעצר ר' ישראל וקבע: בו חפצתי! נתן את שכרו למוכר, וחיש חזרו לנתיבות עיר מושבו של הצדיק. בהגיעם אל הבית, זימן אליו הצדיק תלמידי חכמים ורבנים לסעודת מצוה. בעיצומה של הסעודה, נטל הצדיק מן האבטיח בירך עליו בכוונה גדולה ואכל. הסביר הצדיק למסובים כי נשמה אומללה ומיוסרת היתה מסתובבת בעולם ללא מנוחה ועתה התגלגלה באבטיח הזה וכשבירכו עליה סיימה את תיקונה ובאה אל מנוחת עולם.

לבות- עם ישראל, ביתו פתוח לכל שואל.
ובא השמש וטהר¹¹⁰, יקדמונו רחמיו מהר¹¹¹.
סור מעלי, כי נטמאת בדרכך אלי¹¹².
מרגלא בפומיה: מי ששומר עיניו כסומא. ופיו לרעה לא פוצה, דבר איסור
מלשונו לא יוצא, צדיק יקרא, וקדושה עליו תשרה. וכל היוצא מפיו
יעשה, כי הוא בצל כנפיו יחסה. וצדיק גוזר, והקב"ה מקיים ועוזר.¹¹³
רצה לנווט את העם שילך בדרך אבותיו,
אך מהרה חזר על עקבותיו, ונחבא בארבע אמותיו.
כיון שראה שכבר נפרצה הקדושה,
אוי לה לאותה בושה.

110. היה דואג לטהרת עם ישראל במסירות נפש לבניית מקוואות טהורה בארעא דישראל
ובמרוקו. 111. היה כאב רחום לכלל ישראל דואג ומתמסר ואף הקים בתי תמחוי וכדו'.
112. פעם בא אל ביתו יהודי להתברך. מיד כשבא, כעס הבבא סאלי וגירשו בטענה כי לא
שמר עצמו בקדושה, ובדרכו אליו ישב באוטובוס ליד אשה לבושה שלא בצניעות. וכן סיפר
הראש"ל הרב שלמה משה עמאר שליט"א כשהיה רב הישוב מגדים בצפון הארץ, ניגשו אליו
זוג מתושבי המקום שלא זכו לפרי בטן זה 12 שנים, ורצו להתברך מפי הצדיק וביקשו ממנו
שיתלווה אליהם. הרב נענה לבקשתם, ולאחר דרך ארוכה ומשובשת- באותם ימים, הגיעו
לנתיבות עיר מושבו של הצדיק. אולם הצדיק לא היה בעיר אלא עלה לירושלים לאחר דיון
קצר החליטו לעלות אליו לירושלים. כשבאו להיכנס אל הקודש פנימה כעס הבבא סאלי
ולא רצה לקבלם. הרב עמאר התחנן בעדם ולאחר הפצרות רבות הסכים הצדיק ואמר לו
כי רק בשבילו הוא מברכם, ובירכם ברכה חטופה. לאחר זמן בירר הרב עם ב"ב של הצדיק
ואמרו לו: אינך יודע? הרב אינו מקבל מי שאינו שומר טהרה! ניגש הרב אל הזוג לברר
בעדינות את העניין, ואכן הם לא ידעו מאומה מעניין טהרה. 113. ורמז את זה בסדר
האותיות: ס' ע' פ' צ' ק'. ס- מי שסוגר ע- עיניו פ- ופיו צ- צדיק הוא זוכה ק- לקדושה.

הרב משה לוי זצ"ל

י"א חשוון ה'תשס"א

במעלליו יתנכר נער, גם ב 95% התמלא צער,

אם אפשר יותר למה זה הפער.¹¹⁴

אלו דברים שאין להם שיעור, כי איך יסיים טרם זמן הב' יאור.¹¹⁵

כיצד יש 'לנהוג', כי אם יחרוג, עלול להרוג.¹¹⁶

בעת נפילת טיל, חתתו עליו לא הטיל. דטרדא ליה

שמעתתא, ולתורה נפשו נכספה גם כלתה.¹¹⁷

זה (העולם) נהנה וזה חסר, משום שהולך ומתייסר.¹¹⁸

'יוסף דעת'¹¹⁹ אך יוסיף מכאוב, אך עט' לאהוב.¹²⁰

114. כשהיה הגאון הגדול הרב משה לוי זצ"ל ילד, חזר פעם מבית הספר בתום יום לימודים כשדמעתו על לחיו. שאלו אביו על פשר צערו. הסביר הבן כי בשונה מתמיד קיבל במבחן ציון 95%. אמר לו אביו: זהו ציון מעולה מדוע אתה עצב? הסביר הבן: אם יש ציון 100%, כנראה שאפשר להגיע אליו ועל דא קא בכינא. 115. כשהיה הרב זצ"ל מוסר שיעור לתלמידיו היה שקוע בלימוד והיה בגדר 'אדם שאין לו שעה'. פעמים רבות היה מסיים את השיעור שעה אחרי הזמן. לאחר השיעור כשהיו הבחורים יורדים לארוחת הצהריים בחדר האוכל כבר היה תם האוכל. בצר להם, פנו למשגיח מורנו הרב צמח מאזוז שליט"א. הרב דיבר עמו, אך גם זה לא הועיל, משום שהיה ממש שקוע בעומקה של סוגיא, ולא חלי ולא מרגיש לזמן. וזמן זמנם זמניהם לא משמע לו. ואז רכש המשגיח שליט"א שיעור מעורר, וסוכם כי השעון יוצב על שלחן הרב, והוא יזכיר לרב לסיים את השיעור. אולם גם רעיון זה לא צלח, משום שהיה הרב מפסיק את צלצול השעון, וממשיך בשיעור. 116. פעם 'לחצו' על הרב שילמד נהיגה. נאות הרב לבקשה, והחל בשיעורי הנהיגה. אולם אחר שיעור אחד, כבר הפסיק. מפני שלא היה מתרכז בנסיעה, כי במחשבתו עלו סברות, תירוצים וביאורים. וכ"כ למה? כיון שראשו ורובו היה שקע בים התורה. 117. במלחמת המפרץ כש'בחוף תשכל חרב ובחדרים אימה', שקע הרב בתלמודו ולא הרגיש במתרחש סביבו. 118. מסירות נפשו למען שיעורי התורה היתה מעל הטבע, גם כשסבל כאבי תופת והיה ממש מתפתל מכאבים. 119. 'יוסף דעת' הוא חיבורו על ענייני ספק ספיקא. 120. ספר 'ברכת ה' הוא חיבורו על הלכות ברכות מכיל ארבעה כרכים אותו חיבר מתוך חוליו (עיין מגדולי ישראל ח"ג עמ' תס). וידועים דברי מרן ראש הישיבה הגאון רבנו מאיר

גם על יום המנוחה, דרכו צלחה.
כי הרוצה בתשובה, יפתח 'מנוחת אהבה',¹²¹ אשר
כתבה, ביד נדיבה, כיד ה' הטובה.
וערבה לה' מנחתו, פרי עטו אשר איתו.
'ברכת ה'¹²² היא אוצרו, ומה רב תארו.
'מלוה ה'¹²³ דל חונן, בהלכות רבית נושא ונותן.
וזאת הברכה אשר 'ברך משה'¹²⁴, נשך ותרבית אשר הוא נושא. בהלכה,
ובעצה, כל הדבר הקשה, יביאון אל משה, כי 'תפלה למשה'.¹²⁵

מאזוז שליט"א שיבדל לחיים על המנוח: הוא גברא רבא רב רבנן שיגע וטרח בתורה במשך
ארבעים שנה מה שלא יגע תלמיד ותיק במשך ארבע מאות שנה(!!!). עכ"ל. (שם עמ' תפו).
121. 'מנוחת אהבה' הוא חיבורו על הלכות שבת בן ג' חלקים. ולאחר אשכבתיה דרבי, הוציא
חלק נוסף ובו מכתבים שכתב ושהשיב לשואליו בענייני שבת. 122. בחייו הוציא ד' כרכים.
וחלק חמישי נדפס כמה שנים אחר פטירתו, ובו פסקים שכתב ומכתבים. 123. 'מלוה ה'
הוא חיבורו על הלכות רבית. 124. חידושים וביאורים על פרק איזהו נשך שנדפסו בסוף
ספר 'לא תשיך' למרן רה"י שליט"א שיבל"ח. 125. הוא ספר שכתב הרב שאלות ותשובות
בכל חלקי הש"ע הנפרס על שבעה כרכים. וסיפר שקראו כך מפני שזכה לכך בכח התפילה.

הרב מרדכי אליהו זצ"ל

כה סיון ה'תש"ע

זנו לא הסיר, מנאקת אסיר¹²⁶.
בעל מידות, עשר ידות
נעים הליכות, רב ברכות
צדיק גזר, ורצונו ריקם לא חוזר.
לכל מלבין שיניים, אהבת ישראל מלוא חפניים.
יאר פניו, צנוע וענו
ואת מאמר מרדכי¹²⁷ ה'סתר עושה, באפר כיסה.
ומרדכי ידע את כל אשר נעשה, ומצודתו פרוסה.
בלשון רכה, לב מלכים חדר דרכה.
ומרדכי לא יכרע, לא חת ואת ראש הרשעה פרע¹²⁸.
פתוח לשאלות העם באופן חופשי, ושאלות
רבות נאספו לשו"ת הרב הראשי¹²⁹.
דרך קדושה הורה, בדרכי טהרה¹³⁰.
לא התכבד בקלונה של ארץ חמדה, חרד לפגיעה בכבודה¹³¹.

126. ביקר את האסיר יונתן פולארד הי"ב ונכלא בארה"ב ופעל רבות לשחררו. (ותלי"ת כעת השתחרר ועלה לארה"ק). 127. הוא ספרו בהלכה על ענייני השכמת הבוקר, תפילה, ברכות, שבת, מועדים ושמיטה. 128. בצעירותו נמנה על קבוצת קנאים לדבר ה' ומחה בכל כוחו במחללי שבת. 129. הוא ספר שבו נאספו שאלות שנשאל בעודו יושב על כסא הרב הראשי והשיב לשואליו. 130. חיבורו בענייני טהרת הבית שקנה שביתה בכל בית מדרש. 131. שבת אחת התארח הגאון הרב מרדכי אליהו זצ"ל בחו"ל. בסעודה שלישית, הגישו לשולחן שלישית זיתים גדולים ומשובחים כל זית בגודל אגוז. הקשו המארחים: מה הוא שמהללים את ארץ-ישראל ארץ "זבת חלב ודבש", הנה כאן בארץ-העמים הזיתים משובחים יותר משל ארץ-ישראל? וכי בארץ ישראל ישנם זיתים מעולים מאלו? ודאי שלא. כיון שהם הוציאו דיבה על ארץ הקודש, גמר הרב בלבו כי לא יטעם מהזיתים הללו. אך בכל-

הרב מרדכי אליהו זצ"ל

לא זזה ידו מתוך ידו, ועמו המתיק סודו, ברוב הודו- הלא
הוא ר' ישראל אבוהצירא, והוא בבחינת שחר אעירה¹³².
ותורה יבקשו מפיהו, חכם מרדכי אליהו, כי מלאך ה' צבאות הוא.

זאת, לא נחה דעתו של הרב, וסיקון אותו העניין כיצד יתכן בחו"ל זיתים כ"כ גדולים. בין לבין, צדה עינו של הרב שורה גאה על הקופסה של הזיתים המכריזה "תוצרת ארץ-ישראל"... אמר להם הרב: זה השפע של ארץ-ישראל! אתם מתפעלים ומהללים את הפירות הללו בטענה שהם גידולי ארץ-העמים, ובעצם אלו פירות ארץ-הקודש. כמובן שלאחר מכן טעם הרב מהזיתים הללו שבהם התגלה שבח ארץ-ישראל. וזה מה שאנו מברכים "על ארץ חמדה טובה ורחבה", שזכינו לאכול מפריה ולשבוע מטובה, באכילת פירות ארץ-הקודש. 132. היה מקפיד להתפלל תפילת שחרית בהנף-החמה (ותיקין) שהוא הזמן הראוי ביותר (וגם ביום השלג).

מרון הרב עובדיה יוסף זצ"ל

ג' מר-חשוון ה'תשע"ד

וה פורענות נשבה, והנר המערבי כבה.
האי גברא רבה, דגול מרבבה, רב חביבא, ורב אהבה, מרבה ביישיבה.
צנוע וענו, יראת ה' על פניו.
הגאון המופלא, בפז לא יסולא, כל רז לא אניס ליה.
טובינא דחכימי, שאין לו דומה.
אשר הוצק חן בשפתותיו, בחיבוריו ובדרשותיו.
אהבת התורה לעם טוה, ונטע בהם אחוה,
ולעדות המזרח העמיד רגל גאוה.
מה רב פעולו, וזכה לראות פרי עמלו.
בכל מקצועות התורה ידיו רב לו, והליכות עולם¹³³ לו.
דברי פי חכם חן, בספרו לוית חן¹³⁴.
תשובותיו לכל דורש מגעת, כפי שהעלה ביחווה
דעת¹³⁵, בחכמה בתבונה ובדעת.
והכל ערך בסדר, מה שנשאל על גלי האתר בתדר.
מני קדם חידו"ת הביע,
את אשר אומר על הכתב יביע¹³⁶.
חילוקים ונימוקים על הדף מציע,
וחדשים לבקרים חיבור חדש לו מפציע.

133. הוא חיבור שכתב על הספר בן איש חי הלכות ובו מעיר ומאיר מה לא עבדין כוותיה ומעמיד את פסקי מרון הש"ע בדוכתיה. 134. הוא חיבור על הלכות שבת ע"פ סדר המשנה ברורה. 135. הוא ספר שאלות ותשובות שהשיב לשואליו עם מקורות הפסיקה. 136. פעם הסביר כי כח ביאורו על הכתב הוא בזכות שהיה מלמד לרבים בדרשותיו ובשיעוריו.

מדברי גדולי הדורות, באור יקרות, יורד לדעת
הבריות, ממתיק מוסר כסוכריות.
ומטעים במיני ערבות, בענף עץ אבות¹³⁷.
לרבינו עובדיה היה חזון¹³⁸, שהתורה תהיה לעם למזון.
מֶרֶן מֵאוּר יִשְׂרָאֵל¹³⁹, הפיץ תורת האל,
הלכה בפני העם גולל, ומהפכה בעם חולל.
נדד מעיניו שינה, כדי להתיר עוד עגונה.
מגיד שבחו שמפסקי מֶרֶן לֹא שִׁינָה.
היקום מברך עליו, שחלק מחוכמתו ליראיו.
שנוכה במהרה, לראות את המנורה הטהורה-
מֶרֶן שֶׁר צִבָּא-הַתּוֹרָה, ותהיה נשמתו בצרור החיים צרורה.

137. הוא חיבור על מסכת אבות והוא אוצר של ביאורים על מסכת אבות מתובלים במדרשים
אגדות וסיפורים תוך שליטה נרחבת בכל חלקי התורה. 138. הוא חיבורו בהלכה חזון
עובדיה על מועדי ישראל, אבלות ושבת. 139. הוא חיבור על מסכתות הש"ס, על הרמב"ם
ודרשות שנשא הרב ברבים בכל אתר ואתר.

הרב משה חורב זצ"ל

ג' אייר ה'תשע"ז

מולל באצבעותיו, והמקורות כבר בשפתיו. בזה יובן ובזה יומתק, יקר מהון עתק. לכל אימרה בגמרא, ימצא רמז במקרא. לתלמוד ולמקראות, יתן סימן ואות, 'וזה לך האות', אומרו ומפארו בפרפראות. זכרו תורת משה¹⁴⁰, אף דף לא ינשה. קולע לשערה לא יחטיא, ופנקסיו ביד איש עיט'¹⁴¹. מפליג ביים הגמרא, לילה כיום יאיר חשכה כאורה, ולו קשור 'כתר תורה'¹⁴². שופע כנהר דונאי, ותלמודו 'תורה מסיני'¹⁴³. וידי משה כבדים¹⁴⁴, ודברי תורה בפיו מחודדים¹⁴⁵. מזג 'שלושה גביעים'¹⁴⁶ מפרי הילולים, על שולחן מלכים עולים, והציע בתלמוד כללים, לבל יהלכו בו שוא'לים. ענוותן כהלל, ומידותיו מי יפלל. 'ואושר בארץ' היה מברך, ושם עצמו כאברך¹⁴⁷. דעתו מעורבת עם הבריות, ובודק מבחנים בכמויות. פניו כ'אור החמה'¹⁴⁸, בספריו תחזה 'קרן אור' ונחמה. ובתורתו הברוכה, נמצא מרפא וארוכה, זכר צדיק לברכה.

140. הוא שמו של מכון לימבחנים על מסכתות הש"ס' בו היה הרב בוחן בחורים על מסכתות שלמות בע"פ. 141. בחור שהיה אומר לו מימרא עם מקור, היה הרב מכבדו לכותבה בפנקסו. 142. 'כתר תורה' הוא חיבורו של הרב בו אסף את כללי התלמוד מבעלי התוספות, הפזורים בש"ס. 143. 'תורה מסיני' הוא חיבור בן חמשה כרכים על התורה. ובו רמז מימרות רבות בתלמוד, בפסוקי התורה בחכמה ובתבונה. 144. בבקיאות עצומה בתורה, נביאים, כתובים, תלמוד בבלי, ירושלמי, מדרשים, ובכל חלקי התורה. 145. היה מיד שולף תשובות מאמתחתו. וכמו שדורשת הגמרא (קידושין ל ע"א): ושננתם, שיהיו ד"ת מחודדים בפיך. שאם ישאלך אדם דבר, אל תגמגם ותאמר לו, אלא אמור לו מיד. 146. 'שלושה גביעים' בו אסף כללי הש"ס. 147. על אף היותו גאון גברא רבא ומזכה הרבים, היה חותם שמו בספריו: "אברך כולל". 148. 'אור החמה' הוא אוסף חידושים, ביאורים, רמזים ופרפראות על התורה מעשרות כתבי יד וספרים עתיקים שאינם נמצאים בתוספת חידושי זצ"ל.